

نگاه اصالت‌ماهری و مسئله شناخت با تکیه بر فلسفه ملاصدر او هایدگر

مرتضی حاج حسینی^۱، محمد جواد صافیان^۲، محمدرضا بلانیان^۳

چکیده

زبان گزاره‌ی منطق ارسطویی، در مورد موجودات جهان متکی بر مقولات عشر است. عادت به کار بست این نوع زبان در زندگی روزمره و در حوزه فلسفه باعث بوجود آمدن مشکلات خاصی در ارتباط با مسائل مختلف فلسفی شده است. از جمله این مشکلات، مسائلی در مورد ماهیت و کیفیت حصول علم نسبت به موجودات جهان خارج است. هدف نوشتار حاضر نشان دادن کیفیت تأثیر این نوع زبان و بالتبع، تفکر اصالت‌ماهری در قلمرو معرفت‌شناسی با تکیه بر تأملات ویژه دو فیلسوف اصالت‌وجودی، در غرب و شرق، یعنی ملاصدرای شیرازی و مارتین هایدگر آلمانی درباره‌ی واژه ذات و ماهیت می‌باشد. نتیجه حاصل از این نوشتار آن است که بنا بر فلسفه هایدگر و نظام حکمت متعالیه بخصوص چنانکه در اندیشه برخی از شارحان این نظام منعکس شده است،

۷۹

۱. دانشیار گروه فلسفه دانشگاه اصفهان

۲. استادیار گروه فلسفه دانشگاه اصفهان؛ javadsafian777@gmail.com

۳. دانشجوی دکتری گروه فلسفه دانشگاه اصفهان (نویسنده مسئول)؛ balanian@yazd.ac.ir

تاریخ دریافت: ۹۲/۱۰/۷ تاریخ تأیید: جلسه هیئت تحریریه ۹۳/۲/۱۶

منطق اصالت ماهیتی و ابزارهای ماهوی از پس حل معضل انطباق صور ذهنی بر واقعیت خارجی و ارائه معیاری موجه برای دفاع از این انطباق بر نمی آید.

کلیدواژه‌ها: ذات، ماهیت، وجود، معرفت، حضور

* * *

مقدمه

اساسیترین مسائلی که در مورد هر چیز میتواند مطرح باشد، سؤال از هستی، چیستی و چرایی آن است. روشن است که پاسخ به این سه سؤال نباید بگونه‌یی با یکدیگر تعارض داشته باشد؛ مثلاً نمیتوان از هستی چیزی صحبت کرد که راه را بر معرفت از چیستی آن بطور مطلق بسته باشد. همچنین بیان اظهاراتی درباره چیستی یا هستی موجودی، بدون داشتن هیچگونه تبیینی (اعم از حسی، عقلی و شهودی) از چرایی آن نامعقول و ممنوع است. معرفت‌شناسی حوزه‌یی است که میتواند چالش در ادله هر کدام از این سه موضوع را به دیگری بکشد. شاهد این مدعا آن است که در مقاطعی از تاریخ تفکر، چالشهای شکاکان تا مرز انکار کلی وجود جهان و موجودات پیش رفته است. اخبار از وجود موجودات عالم هستی و اوصاف ماهوی آنها در قالب زبان گزاره‌یی و بواسطه گزاره‌های خبری صورت میگیرد. به این ترتیب مثلاً ما خبر میدهم که در خیابان روبرویمان انسانهایی در حال عبور و مرور هستند، درختهایی وجود دارند، ماشینهایی در حال حرکتند و ... . واضح است که موضوعها و محمولهای چنین گزاره‌هایی همه از جنس کلیات هستند. بتعبیر منطق ارسطویی، موضوعها همه از مقولات دهگانه‌اند و محمولها همه از کلیات پنجگانه‌اند^(۱) و اینها بطور کلی مؤلفه‌های ذوات یا ماهیات هستند.

۸۰. انسانی که از خیابان در حال عبور است و ما از پشت پنجره نظاره‌گر او هستیم و او را انسان معرفی کنیم غیر از چیزی است که کمی دورتر از ما وجود دارد و آن را مثلاً ماشین مینامیم. اگر از ما درباره یکی دیگر سؤال شود، بطور قطع بطریق متفاوتی او را معرفی میکنیم و با استفاده از مقولات و کلیات یا بعبارتی جنس و فصلهای دیگری آن را توضیح میدهم. چراکه تفاوت بین این دو بنحو محرزی برای ما خودنمایی میکند. از طرف دیگر، متن واقع و هستی، عرصه کلیات نیست، بلکه در